

Echo Warki

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
WYDAWCY: TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW MIASTA WARKI, MUZEUM IMIENIA KAZIMIERZA PUŁASKIEGO

INTERNET [http:// www.muzeum.Warka.pl](http://www.muzeum.Warka.pl)

W numerze:

***

16 stycznia 1945 w Warce

***

Kalendarz ważnych rocznic dla powiatu grójeckiego

***

Oświata i szkolnictwo w rejonie Warki na przełomie XIX i XX w.

***

O wareckiej dynastii cadyków

***

Wiadomości samorządowe

***

Szopki krakowskie

***

Warka i okolice w powstaniu styczniowym

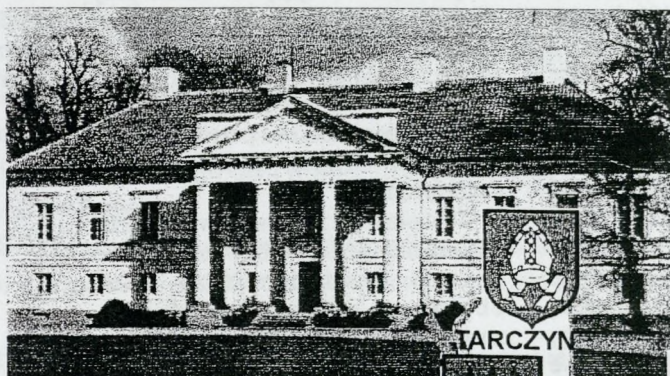
***

O szwedzkim potomku (?) rodziny Pułaskich

***

Z kroniki policyjnej

NASZ POWIAT

Pałac w Małej Wsi
k./ Grójca, XIX w.

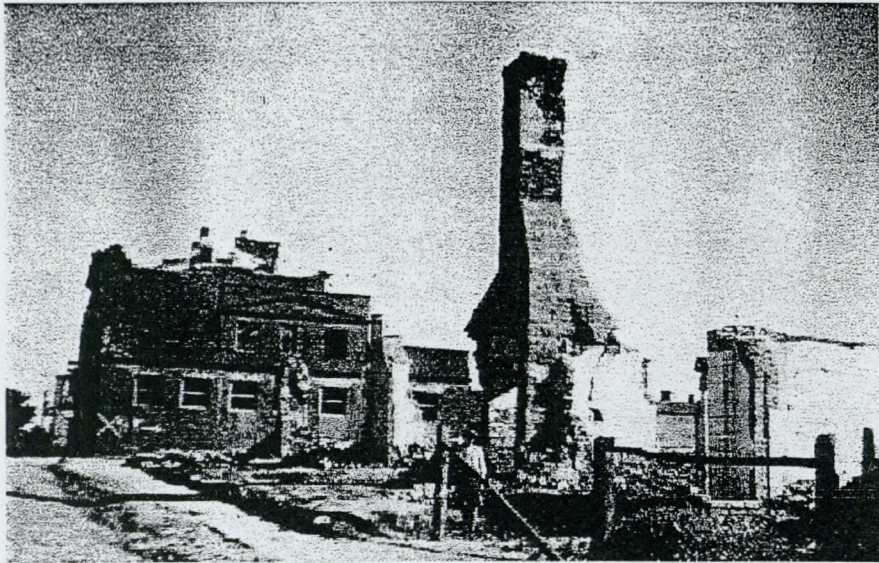

Ratusz w Warce,
z 1805 r.

16 stycznia 1945 w Warce

"Zabudowania drewniane prawie wszystkie zupełnie rozebrane lub spalone. Z murowanych zostały ściany i część stropów. Z przeszło 400 domów mieszkalnych pozostało zaledwie 5 nadających się do zamieszkania. Ulice zasłane śmieciem, resztkami domów, drutem, sprzętem wojennym, słomą, gruzami. Okna parterowe zamienione na strzelnicę, osypane tynki, kominy sterzące po rozebranych i spalonych domach, wszędzie rowy strzeleckie i zapory przeciwczołgowe, zniszczone jezdnie i chodniki ulic, stopy kamieni, porzucona broń, pociski, niewypały, trupy nieopogrzebanych Niemców. Na ulicach prowadzących do rzeki i wszędzie pod skarpa oraz w lesie za Pilicą pozostały pola minowe".

Wiktor Krawczyk, *Kronika Warki*

Komendantem wojennym w Warce po wyzwoleniu został kapitan Małyszyn, urzędujący w domu przy ulicy Niemojewskiej 15. Wysiedleni mieszkańcy zaczęli wracać na zgliszcza domów. Działająca pod kierunkiem F. Nowakowskiego komisja mieszkaniowa przydzielała im lokale tymczasowe, nadające się do zamieszkania.

Powołano 25 - osobowy oddział ochotniczej Milicji Obywatelskiej. 25 stycznia urząd burmistrza Warki obejmuje Wiktor Krawczyk - zasłużony, powszechnie szanowany nauczyciel i społecznik. W. Krawczyk zorganizował urząd miejski w domu przy ulicy Niemojewskiej 15 i zatrudnił pierwszych pracowników państwo-wych: W/ Michalskiego, E. Gajewskiego, St. Grabowskiego i

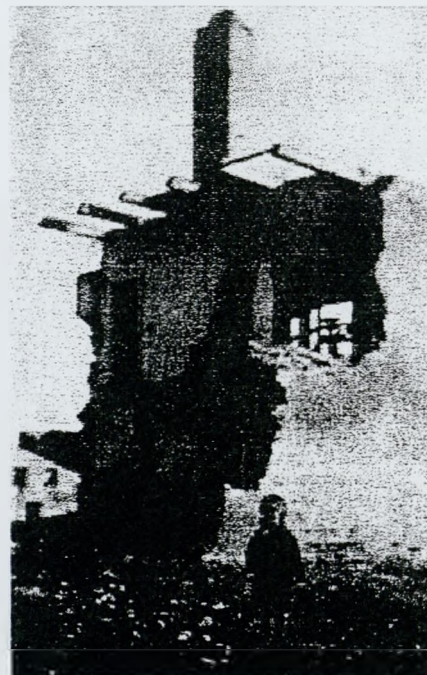
H. Czarneckiego. Wysiłki urzędu skupiły się na organizowaniu żywności, transportu i pomocy lekarskiej dla powracających do Warki mieszkańców.

3 lutego 1945 roku na zebraniu ogólnym mieszkańców wyłoniono pierwszą Miejską Radę Narodową. Oto jej skład:

1. Stefan Batte, kupiec
2. Stanisław Buczkowski, ślusarz
3. Michał Gabler, mechanik
4. Szczepan Gabler, rolnik
5. Stanisław Grzelewski, krawiec
6. Edmund Jaworski, krawiec
7. Jan Karolak, robotnik
8. Izabella Kulawik, urzędniczka
9. Stanisław Napiórkowski, szewc
10. Antoni Przybylski, rolnik
11. Władysław Przybylski, rolnik
12. Ludwik Wlazło, fryzjer

Przewodniczącym Miejskiej Rady wybrano Stanisława Buczkowskiego, sekretarzem - Izabellę Kulawikową

Anna Kornatek

K. Pułaski

P. Wysocki

W. Matlakowski

P. Czekanowski

ks. P. Heintsch

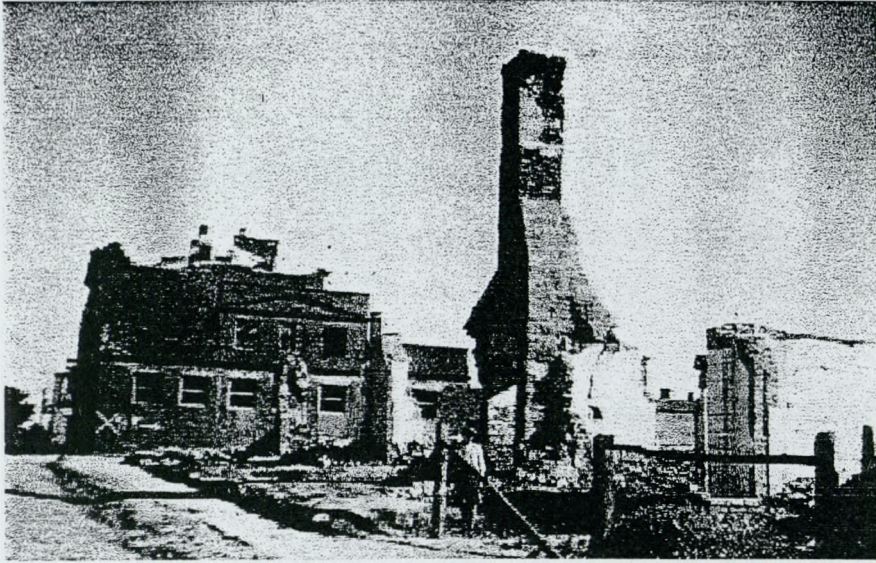
Kalendarz ważnych rocznic dla powiatu grójeckiego

580 rocznica nadania praw miejskich **Grodźcowi - Grójcowi** (1419)

- 3 stycznia - 137 rocznica urodzin **Marcelego Ciemnińskiego**, księdza, społecznika, historyka - amatora, publicysty, redaktora "Gawęd Wieczornych" (ur 1862 r. w Warszawie, zm. 28.03.1927 r. w Warce)
- 6 stycznia - 125 rocznica śmierci **Piotra Wysockiego**, współorganizatora i przywódcy spisku podchorążych, inicjatora wybuchu powstania listopadowego (ur. 10.09.1797 r. w Winiarach, zm. w Warce).
- 9 lutego - 65 rocznica śmierci (1934) **Jana Zydlera**, pedagoga, autora podręczników szkolnych (ur. w Miedzechowie, zm. w Warszawie).
- 11 lutego - 115 rocznica urodzin (1884) **Kazimierza Władysława Dobrowolskiego**, działacza PPS, posła z pow. grójeckiego (ur. w Chojnowie, zm. 3.01.1957 r. w Warszawie).
- 22 lutego - 75 rocznica urodzin **Marii Ziółkowskiej**, powieściopisarki, publicystki (ur. w Gościeńczycach k. Grójca).
- 10 marca - 190 rocznica urodzin (1809 r.) **Konstantego Gaszyńskiego**, poety, prozaika, tłumacza, publicysty. Ur. w Małej Wsi, zm. 8.10.1866 r. w Aix we Francji.
- 16 marca - 126 rocznica śmierci (1873) **Leona Kaplińskiego**, działacza politycznego, artysty malarza, poety, dramaturga, krytyka literatury i sztuki, tłumacza, felietonisty, dziennikarza (ur. 4.05.1826 r. w Lisewie, zm. w Miłosławiu k. Wrześni).
- 30 marca - 25 rocznica powstania (1974) grójeckiego **Oddziału Towarzystwa Literackiego Adama Mickiewicza**.
- 8 kwietnia - 30 rocznica śmierci (1969) **Karola Klimka**, pioniera i działacza ruchu nauczycielskiego i ludowego, pamiętnikarza, publicysty (ur. 6.10.1882 r. we wsi Linin gm. Warka, zm. w Warszawie).
- 17 kwietnia - 74 rocznica urodzin (1925) **Stefana Treugutta**, znakomitego historyka literatury, krytyka literackiego i teatralnego, edytora, nauczyciela akademickiego (ur. w Mogielnicy, zm. 8.07.1991 r. w Warszawie).
- 21 kwietnia - 125 rocznica urodzin (1874) **Jana Stanisława Woźnickiego**, zasłużonego dla kraju księgarza, bibliografa (ur. w Grójcu, zm. 26.01.1926 r. w Warszawie).
- 23 kwietnia - 150 rocznica urodzin (1849) **Wojciecha Górskiego**, znakomitego pedagoga, założyciela słynnej prywatnej szkoły średniej w Warszawie, fundatora Publicznej Szkoły Podstawowej w Pamiętce pod Grójcem (ur. w Lekarcicach gm. Promna, zm. 11.02.1935 r. w Warszawie).
- 29 kwietnia - 87 rocznica urodzin (1912) **Stanisława Dobiasza**, prozaika i rzeźbiarza prymitywisty (ur. w Głuchowie k. Grójca, zm. w Warszawie w 1995 r.).
- 2 maja - 87 rocznica urodzin (1912) **Wojciecha Higersbergera**, malarza urodzonego w Trzyłatkowie pod Grójcem, zm. w Zakopanem.
- 22 maja - 95 rocznica urodzin (1904) **Czesława Ścisłowskiego**, fizyka i nauczyciela szkół średnich i akademickich, autora kilkudziesięciu artykułów, broszur, podręczników, skryptów (ur. w Mogielnicy, zm. 12.08.1971 r. w Warszawie).
- 4 czerwca - 75 rocznica urodzin (1924) księdza kanonika **Pawła Mariana Heinstcha**, byłego długoletniego proboszcza parafii Jeziora i Ostrolęka, poety, krytyka literackiego (ur. we Lwowie).
- 9 czerwca - 85 rocznica urodzin (1914) **Flory Bięńkowskiej**, powieściopisarki, poetki, autorki sztuk scenicznych (ur. w Mogielnicy, zm. 20.09.1990 r. w Warszawie).
- 23 czerwca - 361 rocznica śmierci (1638) **Sebastiana Skargi**, jezuita, kaznodziei, profesora humaniorów, dramaturga (ur. we wsi Zdzieszki pod Grójcem).

16 stycznia 1945 w Warce

"Zabudowania drewniane prawie wszystkie zupełnie rozebrane lub spalone. Z murowanych zostały ściany i część stropów. Z przeszło 400 domów mieszkalnych pozostało zaledwie 5 nadających się do zamieszkania. Ulice zasłane śmieciem, resztkami domów, drutem, sprzętem wojennym, słomą, gruzami. Okna parterowe zamienione na strzelnicę, osypane tynki, kominy sterzące po rozebranych i spalonych domach, wszędzie rowy strzeleckie i zapory przeciwczołgowe, zniszczone jezdnie i chodniki ulic, stopy kamieni, porzucona broń, pociski, niewypały, trupy niepogrzebanych Niemców. Na ulicach prowadzących do rzeki i wszędzie pod skarpią oraz w lesie za Pilicą pozostały pola minowe".

Wiktor Krawczyk, *Kronika Warki*

Komendantem wojennym w Warce po wyzwoleniu został kapitan Małyszyn, urzędujący w domu przy ulicy Niemojewskiej 15. Wysiedleni mieszkańcy zaczęli wracać na zgłiszcza domów. Działająca pod kierunkiem F. Nowakowskiego komisja mieszkaniowa przydzielała im lokale tymczasowe, nadające się do zamieszkania.

Powołano 25 - osobowy oddział ochotniczej Milicji Obywatelskiej. 25 stycznia urząd burmistrza Warki obejmuje Wiktor Krawczyk - zasłużony, powszechnie szanowany nauczyciel i społecznik. W. Krawczyk zorganizował urząd miejski w domu przy ulicy Niemojewskiej 15 i zatrudnił pierwszych pracowników państwo-wych: W/ Michalskiego, E. Gajewskiego, St. Grabowskiego i

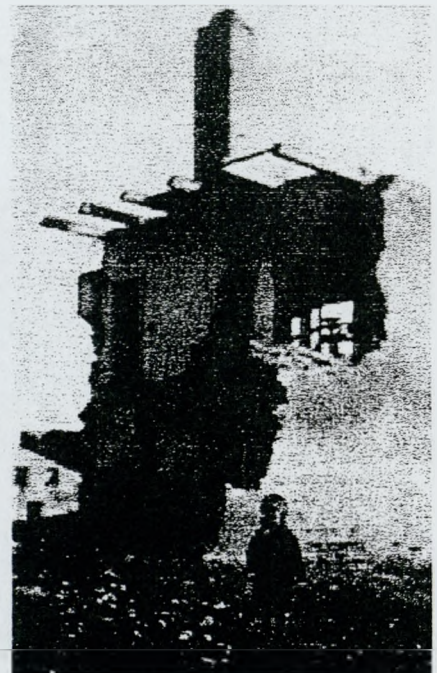
H. Czarnieckiego. Wysiłki urzędu skupiły się na organizowaniu żywności, transportu i pomocy lekarskiej dla powracających do Warki mieszkańców.

3 lutego 1945 roku na zebraniu ogólnym mieszkańców wyłoniono pierwszą Miejską Radę Narodową. Oto jej skład:

1. Stefan Batte, kupiec
2. Stanisław Buczkowski, ślusarz
3. Michał Gabler, mechanik
4. Szczepan Gabler, rolnik
5. Stanisław Grzelewski, krawiec
6. Edmund Jaworski, krawiec
7. Jan Karolak, robotnik
8. Izabella Kulawik, urzędniczka
9. Stanisław Napiórkowski, szewc
10. Antoni Przybylski, rolnik
11. Władysław Przybylski, rolnik
12. Ludwik Wlazło, fryzjer

Przewodniczącym Miejskiej Rady wybrano Stanisława Buczkowskiego, sekretarzem - Izabellę Kulawikową

Anna Kornatek

K. Pułaski

P. Wysocki

W. Matlakowski

P. Czekanowski

ks. P. Heintsch

Kalendarz ważnych rocznic dla powiatu grójeckiego

580 rocznica nadania praw miejskich **Grodźcowi - Grójcowi** (1419)

- 3 stycznia - 137 rocznica urodzin **Marcelego Ciemnińskiego**, księdza, społecznika, historyka - amatora, publicysty, redaktora "Gawęd Wieczornych" (ur 1862 r. w Warszawie, zm. 28.03.1927 r. w Warce)
- 6 stycznia - 125 rocznica śmierci **Piotra Wysockiego**, współorganizatora i przywódcy spisku podchorążych, inicjatora wybuchu powstania listopadowego (ur. 10.09.1797 r. w Winiarach, zm. w Warce).
- 9 lutego - 65 rocznica śmierci (1934) **Jana Zydlera**, pedagoga, autora podręczników szkolnych (ur. w Miedzechowie, zm. w Warszawie).
- 11 lutego - 115 rocznica urodzin (1884) **Kazimierza Władysława Dobrowolskiego**, działacza PPS, posła z pow. grójeckiego (ur. w Chojnowie, zm. 3.01.1957 r. w Warszawie).
- 22 lutego - 75 rocznica urodzin **Marii Ziółkowskiej**, powieściopisarki, publicystki (ur. w Gościeńcycach k. Grójca).
- 10 marca - 190 rocznica urodzin (1809 r.) **Konstantego Gaszyńskiego**, poety, prozaika, tłumacza, publicysty. Ur. w Małej Wsi, zm. 8.10.1866 r. w Aix we Francji.
- 16 marca - 126 rocznica śmierci (1873) **Leona Kaplińskiego**, działacza politycznego, artysty malarza, poety, dramaturga, krytyka literatury i sztuki, tłumacza, felietonisty, dziennikarza (ur. 4.05.1826 r. w Lisewie, zm. w Miłosławiu k. Wrześni).
- 30 marca - 25 rocznica powstania (1974) grójeckiego **Oddziału Towarzystwa Literackiego Adama Mickiewicza**.
- 8 kwietnia - 30 rocznica śmierci (1969) **Karola Klimka**, pioniera i działacza ruchu nauczycielskiego i ludowego, pamiętnikarza, publicysty (ur. 6.10.1882 r. we wsi Linin gm. Warka, zm. w Warszawie).
- 17 kwietnia - 74 rocznica urodzin (1925) **Stefana Treugutta**, znakomitego historyka literatury, krytyka literackiego i teatralnego, edytora, nauczyciela akademickiego (ur. w Mogielnicy, zm. 8.07.1991 r. w Warszawie).
- 21 kwietnia - 125 rocznica urodzin (1874) **Jana Stanisława Woźnickiego**, zasłużonego dla kraju księgarza, bibliografa (ur. w Grójcu, zm. 26.01.1926 r. w Warszawie).
- 23 kwietnia - 150 rocznica urodzin (1849) **Wojciecha Górskiego**, znakomitego pedagoga, założyciela słynnej prywatnej szkoły średniej w Warszawie, fundatora Publicznej Szkoły Podstawowej w Pamiętce pod Grójcem (ur. w Lekarcicach gm. Promna, zm. 11.02.1935 r. w Warszawie).
- 29 kwietnia - 87 rocznica urodzin (1912) **Stanisława Dobiasza**, prozaika i rzeźbiarza prymitywisty (ur. w Głuchowie k. Grójca, zm. w Warszawie w 1995 r.).
- 2 maja - 87 rocznica urodzin (1912) **Wojciecha Higersbergera**, malarza urodzonego w Trzylatkowie pod Grójcem, zm. w Zakopanem.
- 22 maja - 95 rocznica urodzin (1904) **Czesława Ścisłowskiego**, fizyka i nauczyciela szkół średnich i akademickich, autora kilkudziesięciu artykułów, broszur, podręczników, skryptów (ur. w Mogielnicy, zm. 12.08.1971 r. w Warszawie).
- 4 czerwca - 75 rocznica urodzin (1924) księdza kanonika **Pawła Mariana Heinstcha**, byłego długoletniego proboszcza parafii Jeziora i Ostrolęka, poety, krytyka literackiego (ur. we Łwowie).
- 9 czerwca - 85 rocznica urodzin (1914) **Flory Bięńkowskiej**, powieściopisarki, poetki, autorki sztuk scenicznych (ur. w Mogielnicy, zm. 20.09.1990 r. w Warszawie).
- 23 czerwca - 361 rocznica śmierci (1638) **Sebastiana Skargi**, jezuita, kaznodziei, profesora humaniorów, dramaturga (ur. we wsi Zdzieszki pod Grójcem).

Kalendarz ważnych rocznic dla powiatu grójeckiego, cd.

- 18 sierpnia - 106 rocznica urodzin (1893) **Stanisława Zielinskiego**, ornitologa, twórcy Muzeum Ornitologicznego w Turowicach pod Grójcem (ur. we wsi Goliary k. Grójca, zm. 21.01.1961 r. w Warszawie).
- 12 września - 101 rocznica urodzin (1898) **Bolesława Pietrzaka**, pośła, pamiętnikarza, działacza ruchu ludowego (ur. we wsi Janówek k. Grójca, zm. 22.10.1976 r. w Warszawie).
- 15 września - 106 rocznica urodzin (1893) **Franciszka Strynkiewicza**, znakomitego rzeźbiarza, profesora i trzykrotnego rektora Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, twórcy ogrodu rzeźbiarskiego w Mogielnicy (ur. w Mogielnicy, zm. 20.11.1996 r. w Warszawie).
- 23 września - 130 rocznica śmierci **Eleonory Ziemięckiej**, znanej swego czasu filozofki, publicystki, tłumaczki i pisarki (ur. 1815 r. w Jasieńcu k. Grójca, zm. 23.09.1869 r. w Warszawie).
- 6 października - 117 rocznica urodzin (1882) **Jana Czekanowskiego**, światowej sławy antropologa, etnologa, sławisty (ur. w Głuchowie pod Grójcem, zm. 20.07.1965 r. w Szczecinie).
- 11 października - 220 rocznica śmierci (1779) **Kazimierza Pułaskiego**, uczestnika konfederacji barskiej, bohatera walk o niepodległość Stanów Zjednoczonych, generała w armii Jerzego Waszyngtona. (ur. 6.03.1745 w Warszawie).
- 25 października - 103 rocznica urodzin (1896 r.) **Leonarda Pękalskiego**, znanego malarza i nauczyciela akademickiego (ur. w Grójcu, zm. w Warszawie w 1940 r.).
- 19 listopada - 149 rocznica urodzin (1850) **Władysława Matlakowskiego**, słynnego chirurga, etnografa, etnologa, tłumacza *Hamleta*, (ur. w Warce, zm. 26.06.1895 r. w Zbijewie na Kujawach).
- 7 grudnia - 140 rocznica urodzin (1859) **Władysława Jagniałkowskiego**, topografa, pamiętnikarza, powieściopisarza (ur. w Michałowicach k. Warki)

opracował **Zdzisław Szląg**.

KACIK POETYCKI

Paweł Heintsch

ZMIANA WARTY

sluchaj co powiem
ja stoję nad grobem
tu warty się zmieniają
płowieją mundury
od stali damasceńskiej
przez amarant szafir
po zieleń popielatą
i plamy mimikry
a wokół na szerokiej
polnej i połowej
panoramie Ojczyzny
zatknięte są znaki
chorągiewki symboli
proporce ofiary
złożonej za imiona
nazwy i kurhany
Sycyna Płowce Grunwald
Ostrołęka Stoczek
Kutno Oka Miereja
Kock Monte Cassino
katyńskie oczodoły
do spisu dodano
ulice miast bezludnych
zaprzędanych osób

cyfry uczniom wiadome
skład gleby uczonym
politycy na kartach
do gry umieścili
te hasła nie mówiące nic
o ludzkich losach
obok idę nie jestem
statystycznym
blokiem
inaczej to się działo
w kalendarzu moim
nie powiem jak
lecz widzę twarze
mych przyjaciół patrzą
stamtąd
ich gniewne
oszukane oczy

ETATOWI NIESKAZITELNI

nie idą na kompromisy
a jeżeli idą
bardzo się tego chodzenia
wstydzą

tłumaczą skazitelnym
że dla dobra
musieli

upokarzają tym skazitelnym
którzy tak bardzo
nie musieli
a jednak tam chodzili

bo nieskazitelni cierpieli
kiedy tam chodzili

nieskazitelni cieszą się kiedy
są prześladowani
oni jednak koniecznie
potrzebują skazitelnym
jako
negatywnego punktu odniesienia

dlatego pewna liczba
nieskazitelnych
ulega systematycznie skażeniu
kiedy brakuje etatów
na nieskazitelność

lepsze to
niż bezrobocie

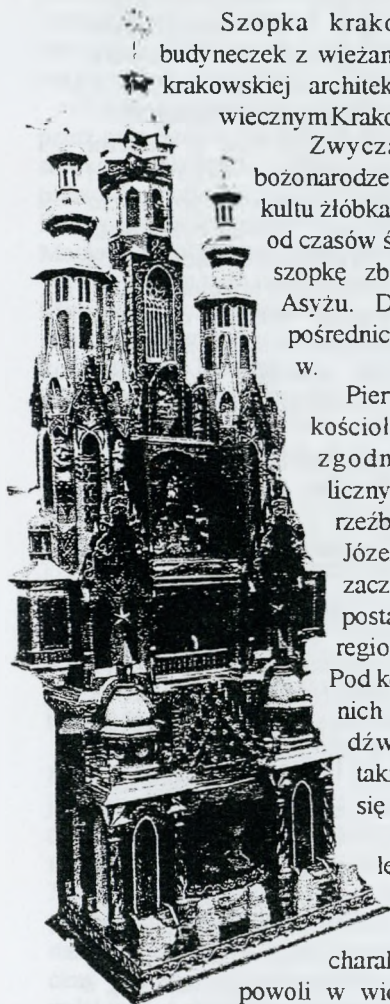

Szopki krakowskie w Warce

POLECAMY

Od 18 grudnia do 15 lutego w Muzeum im. K. Pułaskiego czynna jest wystawa szopek krakowskich

Szopka krakowska - czyli smukły budyneczek z wieżami i kopolami o motywach krakowskiej architektury, powstała w XIX-wiecznym Krakowie.

Zwyczaj sporządzania szopek bożonarodzeniowych wywodzi się z kultu żłóbka betlejemskiego i znany jest od czasów średniowiecznych. Pierwszą szopkę zbudował św. Franciszek z Asyżu. Do Polski trafiły one za pośrednictwem franciszkanów w XIII w.

Pierwsze szopki ustawiane w kościołach były bardzo proste, zgodne z opisami ewangelicznymi: stajenka ze żłóbkiem, rzeźbione figurki: Jezusa, Marii, Józefa i pasterzy. Z czasem zaczęto do nich wprowadzać postacie świeckie z motywami regionalnymi lub narodowymi. Pod koniec XVII w. dodawano do nich efekty ruchowe, teatralne i dźwiękowe. Przedstawienia takie coraz bardziej odcinały się od sceny religijnej.

Największy rozkwit jasełek przypada na okres baroku.

Figurki miały wówczas wesoly, często rubaszny charakter, a szopki zamieniały się

powoli w widowiska wywołujące żywe reakcje widzów. Majestat świątyni nie pozwalał na tego typu przedstawienia. W 1736 r. Episkopat zakazał sporządzania tego typu widowisk w kościołach. Od tego czasu w świątyniach można było oglądać tylko szopki nieruchome.

Szopki ruchome były jednak zbyt popularne by mogły zagać. Ludność przeniosła je do domów prywatnych i na ulicę. Tak powstały szopki obnośne (nazywane też wędrownymi). Najciekawszą postacią przybrała szopka krakowska.

Najstarsza zachowana szopka krakowska pochodzi z ok. 1900 r. Jej autorem był Michał Ezenekier - malarz i kaflarz z Krowdrzy. W II połowie XIX w. wytworzył się w Krakowie jakby odrębny cech szopkarzy. Należeli do niego przeważnie murarze zamieszkujący przedmieścia Krakowa i szukający w okresie jesienno-zimowym innych źródeł zarobków. Tworzyli dwa rodzaje szopek: małe, bez scen lałkowych do postawienia pod choinką i duże, nieraz nawet trzymetrowe - przystosowane do odgrywania widowisk z aktualnymi tekstami i muzyką, czyli tzw. "chodzenie po koledzie".

W czasie I wojny światowej szopki krakowskie przeżyły poważny kryzys. Władze austriackie zakazały ich produkcji. Nie zaginęły dzięki Krakowskiemu Muzeum Przemysłowemu, a następnie Konkursowi na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską. W 1923 r. Krakowskie Muzeum

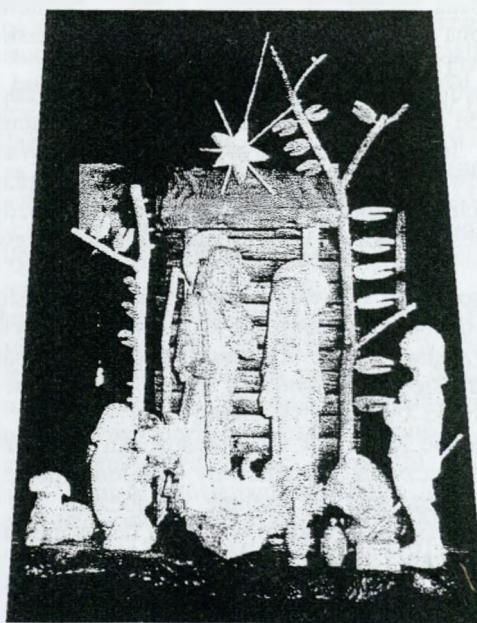
Przemysłowe ogłosiło widowisko szopkowe, co ponownie ożywiło wyrób szopek. Pierwszy Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę odbył się 21 grudnia 1937 roku. Inicjatorem jego był wielki miłośnik zabytków i tradycji krakowskich - dr Jerzy Dobrzyński. Do ówczesnego konkursu zgłoszono 86 szopek. Przegląd odbył się na Rynku Głównym wokół pomnika Adama Mickiewicza. Od tego czasu datuje się szczególnie rozwój szopkarstwa.

W czasach okupacji konkursów nie organizowano, ale tradycja przetrwała. Od 1945 r. organizatorem konkursu zajmuje się Muzeum Historyczne miasta Krakowa. Regularnie w każdy czwartek grudnia, do południa oglądać można u stóp pomnika Adama Mickiewicza licznie zgromadzone szopki. Szybko wyloniła się grupa konkurujących ze sobą utalentowanych szopkarzy, którzy zachowując schemat szopki krakowskiej z końca XIX w. wprowadzili coraz więcej przetworzonych motywów zabytkowej architektury Krakowa. Szopki zaczęto zdobić coraz bogatszymi materiałami: błyszczący staniol, cynfolia, cekiny, koraliki, perły; dawne światło świec zastąpiono elektrycznym. Pod koniec lat 70-tych zaczęły się pojawiać pierwsze szopki zmechanizowane.

Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską stał się tradycją Krakowa. W grudniu 1998 r. odbył się już 56-ty z kolei konkurs.

W salach naszego Muzeum możemy oglądać 11 szopek krakowskich. Każda z nich była niegdyś nagrodzona w konkursie, teraz stała się eksponatem muzealnym. Bajecznie kolorowe, podświetlone z ruchomymi figurkami przyniosły do Warki cząstkę pięknego, starego Krakowa.

Iwona Stefaniak

... i szopka betlejemska, wykonana w 1996 r. przez Stefana Lisowskiego

Oświata i szkolnictwo w rejonie Warki na przełomie XIX i XX w.

Zbliżał się koniec XIX stulecia, wszelkie zrywy patriotyczno-narodowe były tłumione a ich przywódcy zsyłani na Syberię. Na cmentarzu wareckim znajduje się mogiła majora Marcina Ropelewskiego, powstańca z 1863 r., który walczył w rejonie Płocka i został zesłany na Sybir. Władze rosyjskie wznagły rusyfikację polskiego szkolnictwa. Zalecano, aby w każdej szkole, nawet ludowej, była biblioteka z księgozbiorem w języku rosyjskim. Rosyjskie władze oświatowe, chcąc pozyskać do akcji rusyfikacyjnej nauczycieli przydzielali każdej szkole od 2 do 6 morgów ziemi.

Przeciwstawiając się polityce zaborcy ziemianstwo, a w szczególności inteligencja, podjęła działalność oświatową wyrażającą się w zakładaniu licznych nielegalnych organizacji podejmujących różne formy tajnego nauczania. Właściciele majątków - szczególnie po 1905 r. - zorganizowali na terenach swoich posiadłości wiele szkół elementarnych prywatnych i ochronek (przedszkoli). Obejmowały one dzieci wiejskie z rodzin formalni i służb najemnych. W 1905 r. na terenie Królestwa Polskiego funkcjonowało już 535 placówek opiekuńczo-oświatowych.

W pobliskim Wrociszewie właściciel majątku ziemskiego z Michałowa zakłada szkołę i przeznaczają środki na zorganizowanie biblioteki polskiej przy miejscowym kościele. Dla utrzymania tej placówki szkolnej buduje karczmę i browar, z których dochody w połowie miały sfinansować utrzymanie szkoły.

Podobne szkoły na początku XX w. zostały zorganizowane za wstawiennictwem i finansowym wsparciem miejscowych ziemian: w Gośniwicach w majątku Zdzisława Piwnickiego i Józefa Paradowskiego, w Michałowie podobną szkołę założył Teofil Wyleziński. Żona właściciela majątku Winiary Szczuki zorganizowała dla dzieci służby folwarcznej ochronek, a potem w 1912 roku szkołę elementarną. W 1916 r. zorganizowano szkołę w Laskach, a placówka ta utrzymywana była przez mieszkańców wsi i mieściła się (podobnie jak inne) w lokalu wynajętym. Czynsz dzierżawny opłacał Urząd Gminy, opłatę za naukę pobierano od każdego dziecka uczęszczającego do tej szkoły. Opłata miesięczna wynosiła 1 rubel i bochenek chleba. Podobna szkoła została zorganizowana w czasie I wojny światowej w Nowej Wsi.

Inicjatorzy tworzenia szkół elementarnych mieli także wsparcie wśród miejscowego duchowieństwa i inteligencji warszawskiej. Już w połowie XIX w. sprowadzano do Warki przez miejscowych księży i bogatych właścicieli prace historyczne Karola Szajnochy, Joachima Lelewela (*Dzieje Polski*), powieści historyczne Ignacego Kraszewskiego i inne.

Jak wspomina w swoim pamiętniku Władysław Matlakowski ojciec jego "pożywał książki od kogo tylko mógł. Na przykład książkę Rakowski udostępnił znany warszawski miesięcznik *Pamiętnik Religijno-Moralny*, a młynarz Jodłowski *Czytelnię Niedzielną*".

Na przełomie XIX i XX w. w środowisku miejskim i wiejskim Grójeczczyzny następowały nasilone procesy migracyjne. Te zjawiska szczególnie uwidoczniły się w Warce. Rozwijał się tutaj handel i wzrastała liczba ludności miejskiej, powstały małe fabryki, intensyfikowała się produkcja rolna. W majątkach ziemskich dochodziło do licznych tarć społecznych i narodowych. Powstają liczne organizacje: Polska Partia Socjalistyczna, Polski Związek Ludowy, Socjal-Demokracja Królestwa Polskiego. Organizatorami kół tych partii miejskich i wiejskich byli

nierzadko nauczyciele. W Konarach i pobliskich Podgórzykach nauczyciel miejscowej szkoły Zygmunt Nowicki zorganizował koła PZL. Uczestniczył on w charakterze obserwatora PZL w Zjeździe Wszechrzyjskiego Związku Włościańskiego, który odbył się w 1906 r. w Finlandii. Inni nauczyciele szkół ludowych jak Filutowski, Skrzypczak i Kazimierzczak uczestniczyli z wyboru kół PZL w zjeździe włościańskim w Warszawie.

Polski Związek Ludowy działał głównie w Guberni Warszawskiej Królestwa Polskiego. Wydawcami, redaktorami, kolporterami *Głosu Gromadzkiego*, *Życia Gromadzkiego*, *Wsi Polskiej*, *Zagonu*, i *Snopa* byli często nauczyciele ze szkół ludowych. Przełomowe znaczenie dla oświaty i szkolnictwa KP miały wydarzenia rewolucji 1905 - 1907. Wywody swoje w tej kwestii opieram o artykuł Aleksandra Gajewskiego pt. *Wydarzenia rewolucyjne 1905 - 1907 roku na terenie byłego powiatu grójecckiego zamieszczony w biuletynie kwartalnym Radomskiego Towarzystwa Naukowego*.

W środowisku wiejskim nauczyciele podjęli walkę o spolszczenie szkół. Cytowany wcześniej Z. Nowicki z Konar 11 grudnia 1905 r. zorganizował zebranie chłopów z okolicznych wsi proponując im nie płacenie podatków i nie posyłanie dzieci do szkół z rosyjskim językiem wykładowym. Zalecono również bojkotowanie zarządzeń władz rosyjskich i przyłączenie się do narodowego powstania. Reakcja zebranych mieszkańców Konar była natychmiastowa; zniszczono portrety cara w szkole. Z. Nowicki jako pierwszy w powiecie grójeckim przetrwał zajęcia w swojej szkole. Podobne zebrania chłopów zostały zorganizowane przez nauczycieli w innych szkołach i gminach ziemi grójeckiej. Powszechnie domagano się wprowadzenia języka polskiego w urzędach miejskich i gminnych w sądzie i szkołach. Nowicki zaczął wyrastać na lidera w środowisku nauczycielstwa powiatu grójeckiego. Chcąc skutecznie oddziaływać na oświatowe władze w dniu 12 listopada 1905 r. zorganizował w Boglewiczach pierwszy powiatowy zjazd nauczycielski. Podjęto na nim uchwałę, w której domagano się wprowadzenia języka polskiego w szkołach. Zjazd był wydarzeniem bez precedensu w guberni warszawskiej, zapoczątkował konsolidację nauczycieli w Polski Związek Nauczycielski.

W grudniu 1905 r. z inicjatywy socjalistów warszawskich doszło do manifestacji w Warce: "*Od kościoła parafialnego przez miasto przeszła z czerwonymi flagami grupa miejscowych socjalistów i ich sympatyków. Domagano się autonomii dla Królestwa Polskiego, pracy i swobód politycznych. Po tej manifestacji nastąpiły aresztowania niektórych uczestników*".

Przez cały czas wielu nauczycieli prowadziło tajne nauczanie historii, literatury polskiej, polskich pieśni narodowych. Jedną z nich była Maria Ropelewska, córka powstańca styczniowego zesłanego na Syberię. Przez 19 lat uczyła dzieci wareckie (głównie dziewczęta) mowy ojczystej, patriotycznych opowiadań z dziejów polskich. Zajęcia były prowadzone w języku polskim. W grudniu 1905 r. przyjechał do szkoły rosyjski inspektor szkolny. Na stawiane przez niego pytania w języku rosyjskim uczniowie Marii Ropelewskiej odpowiadali po polsku. Zdenerwowało to przybyłego, który zaczął mówić podniesionym głosem. Nauczycielka bez słowa wyszła z klasy. Inspektor zaczął sprawdzać wiadomości dzieci z rachunków - uczniowie nadal odpowiadali po polsku.

(Dokończenie na stronie 7)

Efektem tej wizytacji było usunięcie Marii Ropelewskiej ze szkoły i mieszkania, a władze oświatowe zawiesiły działalność tej placówki aż do jesieni 1907 r. M. Ropelewska zmuszona była ukrywać się (początkowo w mieszkaniu Franciszka Lengiewicza, później Towarzystwo Ziemianek zabrało ją do Warszawy. Oprócz M. Ropelewskiej za podobną działalność usunięto Andrzeja Legata z Piaseczna, Juliana Wawrzyńskiego z Wrociszewa, Józefa Kuleszę z Wichradza, Szelągowskiego z Konar. Z. Nowicki zmuszony był poszukać schronienia w Warszawie

Krwawe wystąpienia rewolucyjne, które przetoczyły się przez całe Królestwo Polskie zostały stłumione. W wyniku strajków szkolnych władze rosyjskie musiały przyznać prawo do nauki języka polskiego w szkołach prywatnych. Polscy działacze oświatowi utworzyli organizacje: Polska Macierz Szkolna oraz Polski Związek Nauczycielski. Coraz popularniejsze było hasło *Przez oświatę do wolności*. Polska Macierz Szkolna wspierała, zakładała i utrzymywała ochronki, szkoły ludowe i średnie, czytelnie, biblioteki, kolportowała czasopisma i organizowała obchody świąt narodowych. Organizowano również kursy dla analfabetów.

W Warce koło PMSz zorganizowało ochronkę oraz bibliotekę polską liczącą około 200 książek (przy kościele parafialnym istniała również biblioteka o znacznie liczniejszym księgozbiórze). PMSz przy pomocy właścicielki majątku Dall-Trozso w Palczewie założyła szkołę elementarną w Zastrużu. W 1906 roku młodzież warecka powołała do życia Towarzystwo Śpiewacze "Lutnia". W zespole tym było wielu nauczycieli ludowych. Działalność ta była w znacznej części nielegalna - władze rosyjskie śledziły i kontrolowały poczynania kół PMSz i innych organizacji.

W 1909 r. powstała w Warce druga szkoła koedukacyjna. Nauczycielem tej szkoły był Władysław Kamiński, który był jednocześnie założycielem i dyrygentem pierwszej orkiestry dętej w Warce. Udzielał również korepetycji licznej grupie młodzieży przygotowując ją do nauki w szkołach średnich. Jednym z wyróżniających się pedagogów był zesłaniec polityczny Jacobson - Polak (prawdopodobnie przyjął nazwisko żony ze względów konspiracyjnych. Przez cały czas pobytu w Warce prowadził tajne nauczanie języka polskiego i historii, budząc uczucia patriotyczne wśród młodzieży. Młodzież warecka korzystająca z tych kompletów była dobrze przygotowana do dalszej nauki w Warszawie.

Tylko w małym zarysie naszkicowałem działalność szkół i polskich nauczycieli, którzy przygotowali społeczność tej części Mazowsza do wybitcia się na niepodległość. Spośród nich Maria Ropelewska zasłużyła sobie na szczególny szacunek i pamięć i na to, by choć jedna ze szkół w naszym mieście otrzymała jej imię (Publiczna Szkoła w Konarach słusznie od lat nosi imię swego wielkiego nauczyciela i patrioty - Zygmunta Nowickiego).

Leon Nawrocki

Cytat miesiąca

"Powiedz mi z kim przestajesz, a ja ci powiem, kim jesteś; gdy wiem, czem się zajmujesz, to wiem także, co z ciebie być może"

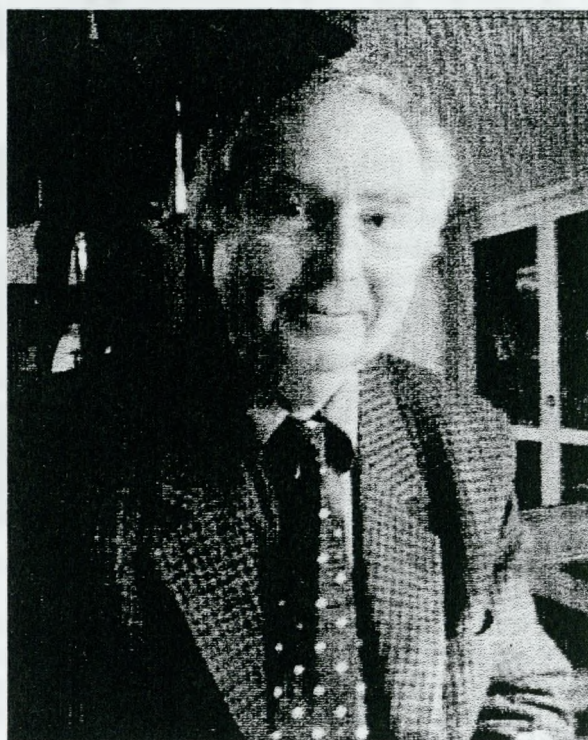
Goethe

Czy wiesz, że:

Kalendarze stanowiły jedno z najstarszych druków polskich. Pojawiły się wraz z początkiem rodzimego drukarstwa, obok Pisma Świętego i modlitewników. Na równi z nimi stanowiły początkowo jedyną lekturę przeciętnego odbiorcy drukowanego słowa.

Podróż do źródeł

dr Ulf Nyberg

16 grudnia ubiegłego roku Muzeum imienia Kazimierza Pułaskiego odwiedził dr Ulf Nyberg - dyrektor naukowy ds. technologii drewna korporacji STORA w Szwecji. Opowiedział historię niezwykłą, czekającą na wyjaśnienie. On sam usłyszał ją od babki nie znającej tak jak i on ani jednego słowa po polsku ...

W latach 80-tych XVIII stulecia przybył do Szwecji Polak, występujący w tamtejszych dokumentach i księgach parafialnych jako An: Mar:. Podawał, że urodził się w Polsce w 1755 roku, i pochodzi z rodziny Pułaskich. I to jest właściwie wszystko, co o sobie przekazał potomnym. Ulf Nyberg sądzi, że An: Mar: ukrywał swoją polskość w obawie przed Rosjanami, którzy penetrowali okolice Sztokholmu.

W Sztokholmie związał się z Johannem Abrahamem Grillem - potentatem finansowym i przedsiębiorcą, specjalizującym się w budowie statków i handlu drewnem. Stał się jego zarządcą i najbardziej zaufanym człowiekiem. W 1792 roku An: Mar: żeni się i zostaje ojcem dwóch synów: Jahanna Martina (ur. 1794) i Abrahama Wilhelma (ur. 1796). Abraham Wilhelm nosił już szwedzkie nazwisko Martinsson i był ojcem Hermana (1834-1901), ten zaś jest pradziadkiem Ulfa Nyberga. W rodzinie Martinssonów i później, w domu naszego gościa pielęgnowano przekaz o polskim szlacheckim pochodzeniu An: Mara od rodziny Pułaskich

Dane genealogiczne znajdujące się w posiadaniu wareckiego Muzeum nie dodały nic nowego do informacji przekazanych przez U. Nyberga. Nie potwierdziły się sugerowane przez niego powiązania rodzinne z Antonim Pułaskim (najmłodszym z braci Pułaskich). Znaleźliśmy natomiast bardzo prawdopodobny trop: Józef Pułaski, starosta warecki miał dwóch starszych braci: Marcina (ur. 12 listopada 1700 r.) i Tomasza (ur. 4 grudnia 1701 r.). Być może to właśnie Marcin był ojcem tajemniczego An: Mara - bo skąd późniejsze nazwisko Martinsson? Mamy więc następną zagadkę dotyczącą rodziny Pułaskich do wyjaśnienia.

Anna Komatek

Warka i okolice w Powstaniu Styczniowym

Warka i linia Pilicy tradycyjnie sprzyjały wojnie partyzanckiej. Rejon ten stanowił osłonę Warszawy od południa, a prowadzeniu walk partyzanckich sprzyjał teren Puszczy Kozienickiej i lasy w okolicach Góry Kalwarii i Czerska.

24 kwietnia 1863 r. doszło do walki pod samą Warką, która liczyła wówczas 2,8 tys. mieszkańców, w większości przychylnych powstańcom.

18 maja w bitwie pod Nową Wsią doszło do rozbicia oddziału Władysława Grabowskiego. Część rozbitego oddziału przyłączyła się do oddziału płk. Władysława Kononowicza, jednego z bardziej znanych dowódców 1863 r. W. Kononowicz (wcześniej dowódca wojsk rosyjskich na Kaukazie) zorganizował z okolicznych mieszkańców oddział i stoczył szereg potyczek z wojskami carskimi. Obozowisko swoje ułokował na niedostępnej kępie u ujścia Pilicy do Wisły, skąd organizował wypadu na Warkę, Nowe Miasto, Magnuszew i Ryczywół. 4 maja odnosi zwycięstwo pod Magnuszewem, co wywołało kontrakcję płk Enrotha z Radomia. W starciu z nim Kononowicz zwycięża, jednak już 1 czerwca dostaje się w pierścień oblawy w rejonie Rozniszewa i Wólki Grabowskiej. Przeważającymi siłami wroga dowodził gen. Meller - Zakomelski. Po walce Kononowicz podzielił oddział na mniejsze grupy, aby wymknąć się z okrążenia. Ponownie zbiera oddział w Zawadach k./Jedlińska - oblawa tym razem była zbyt szczelna i Kononowicz został ujęty wraz ze swoimi adiutantami: kpt. Edmundem Nałęcz - Sadowskim i

Artur Grottger, *Bitwa 1863 r.*

podoficerem Feliksem Łabędzkim. Jeńców odwieziono do Warki 3 czerwca i po krótkim przesłuchaniu rozstrzelano nazajutrz na błoniach nad Pilicą.

Latem Ludwik Żychliński (uczestnik walk na Sycylii i amerykańskiej wojny secesyjnej) w powstaniu nowy naczelnik powiatu warszawskiego i rawskiego, zgromadził pospolite ruszenie. Jego zadaniem było utrudnienie kwatowania wojsk carskich. Spalił m. in. koszary w Warce, Grójcu i Górze Kalwarii. Oddział kawalerii Gąsowskiego "Pawelka" podległy

Żychlińskiemu zaatakowany 2 listopada przez carską konnicę nocą przeprowił się w pław Pilicą poniżej Warki, a następnie przeprowił się przez Wisłę pod Konarami i znikł w lasach lubelskich.

Zima 1863/64 była bardzo trudna dla pozostałych w lasach partii powstańczych. Władze carskie dążąc do możliwie szybkiego stłumienia powstania nasiliły represje. Carscy naczelnicy wojenni poszczególnych powiatów otrzymali nadzwyczajne pełnomocnictwa, łącznie z prawem wydawania wyroków śmierci. Tylko przywódców powstańczych z reguły odsyłano do Warszawy, gdzie stawali przed Audytorium Polowym lub Stałą Komisją Śledczą. Wyroki były bardzo surowe - kara śmierci, wieloletnia katorga na Syberii, czasami pozbawienie szlachectwa. Razem z aresztowaniem Ludwika Żychlińskiego (10 grudnia) przestaje istnieć organizacja wojskowa południowego Mazowsza.

Anna Kornatek

Płk Władysław Kononowicz

Kpt. Edmund Sadowski - Nałęcz

O wareckiej dynastii cadyków

Jest w naszym mieście miejsce szczególne; położony malowniczo na wysokiej skarpie Pilicy cmentarz żydowski. Zajmuje nie ogrodzony teren, ani śladu muru, ani żadnych nagrobków. Cmentarne wzgórze porasta wysoka trawa i nieliczne krzewy.

W 1990 r. wystawiono na cmentarzu niewielką, murowaną kapliczkę - ohel. Wiadomo, że stawiano je na grobach cadyków (chasydscy przywódcy religijni, którym ludność żydowska przypisywała cudowną moc) lub wybitnych rabinów (funkcjonariusze gmin żydowskich z wyboru).

Pomimo braku inskrypcji i śladów kultu wiadomo, że warecki cmentarz jest miejscem spoczynku cadyka Izaela Izaaka Kalisza - założyciela słynnej wareckiej dynastii.

Izrael Izaak Kalisz urodził się w Żelechowie w 1779 r. W wieku 14 lat ożenił się i przeniósł do Żarek. Wkrótce został rabinem w Rudzie. Wyznawał ten nurt chasydyzmu, który kładł nacisk na studiowanie Biblii i Talmudu. W 1829 r. Izaak osiedlił się w Przysusze - stamtąd po kilku latach trafił do Warki. Wkrótce skupił wokół siebie liczne grono wyznawców i uczniów. Wśród nich byli znani i popularni Jakub Arie z Radzimina, Dow Bera z Białej Rawskiej, Jechiel z Aleksandrowa i wielu innych.

Izaak był aktywny w sprawach publicznych; bronił interesów ortodoksyjnego żydostwa na przykład w sprawie tradycyjnego ubioru bądź służby wojskowej. Cieszył się ogromnym szacunkiem wśród współwyznawców. Zmarł w Warce 25 kwietnia 1848 r. Jego wyznanie wiary i opowieści filozoficzne zostały spisane i wydane w zbiorach *Ohel Iechak* (1814 r.), *Huccak Chen* (1947 r.). Sam nie napisał żadnego dzieła.

Dwóch jego synów zostało również cadykami: Jakub Dawid utworzył dynastię mszczonowską (jeszcze dzisiaj w Mszczonowie można odczytać epitafium z płyty nagrobnej jego syna a wnuka Izaaka nawiązujące do wareckiego pochodzenia dynastii) a Menachem Mendel kontynuował dynastię warecką.

Mordechaj Menachem Mendel Kalisz (syn Izaaka) urodził się w Warce w 1819 r., zmarł w Warszawie 6 czerwca 1868 r. Po śmierci ojca zrzekł się praw do sukcesji na rzecz Szraga Fajwla z Grójca w 1848 r., który umiera w tym samym

roku. Menachem musiał więc przejąć przywództwo nad wareckimi i okolicznymi chasydami.

Wslawił się ciągłym milczeniem, które traktował jako formę modlitwy. Zyskał przydomek Milczącego Cadyka. Jego najwybitniejszym uczniem był Jerachmiel z Aleksandrowa a następcą syn - Symcha Bunim z Otwocka.

Znanymi i powszechnie szanowanymi wśród społeczności żydowskiej byli wnukowie Milczącego Cadyka: Menachem Mendel z Maczewic, Abraham Mojżesz z Połańca i Chaim z Warszawy. Z pobożności sływał też jego zięć - Jakub Juda z Warszawy (ojciec Chaima).

Przedstawiciele dynastii wareckiej odegrali istotną rolę w ruchu chasydzkim, zdobyli dużą popularność wśród współwyznawców

* * *

W okresie międzywojennym w Warce zamieszkiwało 2173 Żydów, trudniącym się głównie handlem i rzemiosłem. Niektórzy z nich aktywnie uczestniczyli w życiu publicznym, i tak np. w dokumentach Rady Miejskiej występują jako jej członkowie F. Kohn, B. Lander, M. Feldman, M. Kryksman, H. Arman, Sz. Puterman.

28 listopada 1940 r. utworzono w Warce getto w rejonie ulic: Mostowa, Farna, Rynek, Długa. Żydom zabroniono wydalac się poza granice getta, nakazano utworzenie Rady Żydowskiej i noszenie opasek z gwiazdą Dawida.

21 lutego 1941 r. wczesnym świtem Żydów wareckich czwórkami odprowadzono na stację kolejową. Zostali wywiezieni do warszawskiego getta, część do obozów koncentracyjnych. Kilkunastu wróciło do Warki, próbując ukryć się w domach polskich przyjaciół i znajomych. Schwytni byli na miejscu mordowani (jak Ch. Klajman, o którym w następnym numerze Echa) a za udzieloną im pomoc - także Polacy.

W rok po wyzwoleniu powróciło do Warki około 30 Żydów; niemal wszyscy po kilku latach wyjechali. Należy przypuszczać, że okupację niemiecką przeżyło nie więcej jak 10% wareckich Żydów.

Anna Kornatek

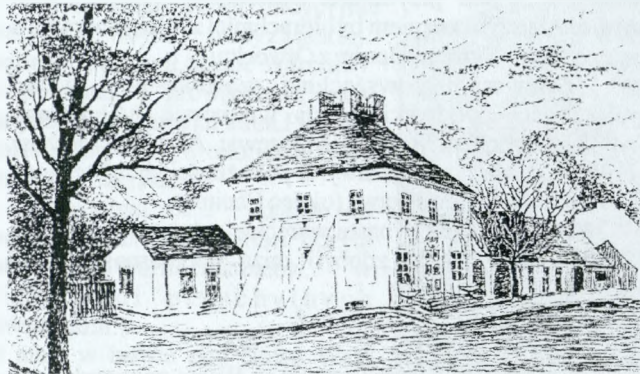
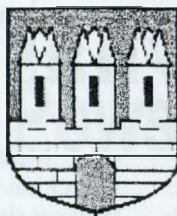

kaplica cadyków z Warki na warszawskim cmentarzu żydowskim, ul. Okopowa

Izaak Kalisz, cadyk z Otwocka, wnuk Menachema Mendla z Warki

ZARZĄD MIASTA I GMINY WARKA

Andrzej Brzeźnicki - Przewodniczący

Witold Batte
Elżbieta Gorgoń

Zastępcy Przewodniczącego

Łukasz Celejewski
Teresa Pawelczyk
Marek Przybyszewski
Daniel Starczewski

Członkowie Zarządu

SKŁAD KOMISJI

KOMISJA REWIZYJNA

1. Grażyna Woźniak - Przewodnicząca
2. Zygmunt Glinka
3. Andrzej Kamiński
4. Leszek Żelechowski

KOMISJA KULTURY, ZDROWIA , OŚWIATY I SPORTU

1. Teresa Knyzio - Przewodnicząca
2. Witold Batte
3. Włodzimierz Dąbrówka
4. Elżbieta Gorgoń
5. Henryk Kurzepa
6. Marta Palińska
7. Zofia Pawelec
8. Ryszard Szydło
9. Grażyna Woźniak
- 10 Henryk Żurek

KOMISJA FINANSÓW, BUDŻETU ROZWOJU GOSPODARCZEGO I SPRAW SAMORZĄDU

1. Marta Palińska - Przewodnicząca
2. Witold Batte
3. Mieczysław Gwara
4. Teresa Knyzio
5. Teresa Pawelczyk
6. Edward Przybylski
7. Marek Przybyszewski
- 10 8 Daniel Starczewski

KOMISJA ROLNICTWA, USŁUG I HANDLU ORAZ OCHRONY ŚRODOWISKA

1. Stanisław Nyrek - Przewodniczący
2. Łukasz Celejewski
3. Elżbieta Gorgoń
4. Mieczysław Gwara
5. Józef Jezewski
6. Marek Kościszewki
7. Zofia Pawelec
8. Leszek Żelechowski

KOMISJA GOSPODARKI KOMUNALNEJ, MIESZKANIOWEJ PORZĄDKU PUBLICZNEGO

1. Henryk Żurek - Przewodniczący
2. Kazimierz Fudecki
3. Zygmunt Glinka
4. Józef Jezewski
5. Kamiński Andrzej
6. Marek Kościszewski
7. Henryk Kurzepa
8. Przybylski Edward
9. Ryszard Szydło

WAŻNE DLA MIESZKAŃCÓW MIASTA I GMINY:

INTERESANTÓW ZAPRASZAMY:

ANDRZEJ BRZEŹNICKI - PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
WTORKI, W GODZ. 9-11.

MARIAN GÓRSKI - BURMISTRZ MIASTA I GMINY
PIĄTKI, W GODZ. 8-15.

WŁODZIMIERZ DĄBRÓWKA - WICEBURMISTRZ
PIĄTKI, W GODZ. 8-15.

Działalność Rady Miasta i Gminy w minionym kwartale skupiła się na:

- sprawach organizacyjnych (wybór burmistrza i wiceburmistrza, ukonstytuowanie się zarządu i komisji z dokooptowaniem członków spoza rady),

- problematyce reformy ochrony zdrowia (przekształcenie zakładu opieki zdrowotnej w samodzielną jednostkę, co umożliwiłoby rejestrację w sądzie gospodarczym a następnie podpisanie umowy z kasą chorych),

- promocja Warki z postulowanym powołaniem rady programowej ds. kultury,

- analiza działalności poprzedniego zarządu miasta i gminy (w okresie jego funkcjonowania od rozwiązania poprzedniej rady do wyboru nowych władz).

Wareckie priorytety

Z Marianem Górskim - burmistrzem Miasta i Gminy Warka rozmawiał Jerzy Stobiecki, Słowo Ludu.

Marian Górski -
Burmistrz Miasta i
Gminy Warka

- Gdy został pan burmistrzem miasta, musiał pan zrezygnować z funkcji członka zarządu powiatu grójeckiego. Czy była to łatwa decyzja?

- Musiałem dokonać wyboru. Stwierdziłem, że ważniejsze dla mnie jest to by zostać burmistrzem, niż członkiem zarządu powiatu. Po wyborze na stanowisko burmistrza zrezygnowałem więc z pracy w powiecie.

- Czy są dziedziny, którymi ma pan zamiar zająć się w sposób szczególny?

- Na pewno będzie to oświata. Znam problemy szkół, uczniów i nauczycieli. Uczyłem we wszystkich szkołach średnich w naszej gminie. Przede wszystkim chciałbym, aby warunki w jakich uczą się nasi młodzi mieszkańcy były lepsze. Należy również rozbudować bazę rekreacyjno-sportową. W trakcie ostatnich 4 lat wybudowane zostały dwie sale gimnastyczne, jednak potrzeby są znacznie większe. W najbliższych planach znalazła się budowa wspólnej sali dla

szkół nr 1 i 3. Musimy również znaleźć siedzibę dla gimnazjum. W pierwszym roku jego funkcjonowania młodzież będzie się uczyć w 12 oddziałach.

- Czy obawiacie się państwo reformy służby zdrowia?

-Prawdopodobnie w związku z reformą będziemy musieli zlikwidować dwie przychodnie. Będzie to na pewno duży problem. Chcielibyśmy mieszkańcom naszego miasta zapewnić obsługę medyczną na najwyższym poziomie. Do tego potrzebni są ludzie i sprzęt najnowszej generacji. Wierzę, że przy najmniej w części nasze marzenia spełnią się w ciągu najbliższych 2 lat.

- Od lat kolejne władze miasta zabiegają o wybudowanie nowego mostu. Czy nowy zarząd również ma zamiar starać się o pieniądze na jego budowę?

-Gmina nie jest w stanie za własne pieniądze wybudować nowy most na Pilicy. Istnieje projekt budowy obwodnicy i mostu dla samochodów w pobliżu istniejącego mostu kolejowego. Mamy nadzieję, że w budżecie regionu mazowieckiego znajdują się pieniądze na jego budowę

- Jakie inwestycje uważa pan za najpilniejsze?

-Przede wszystkim będzie to kontynuacja budowy basenu. Niebawem podejmiemy decyzję odnośnie modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków. Równie ważna jest budowa nowego wysypiska śmieci. Nie będziemy natomiast budować nowego budynku dla Urzędu Miasta i Gminy. Przewidujemy jedynie remont obecnej siedziby.

- Czy zamierzacie państwo nawiązać współpracę z Polonią, wykorzystując kontakty Muzeum im. K. Pułaskiego?

-Nie wiem, jak traktował te sprawy poprzedni Zarząd Miasta. Jednak uważam, że należy nawiązać współpracę z Polonią. Trzeba również naprawić stosunki między urzędem a muzeum. Chcemy w przyszłym roku wygospodarować pieniądze na urządzenie terenu otaczającego muzeum, budowę parkingu, remont chodników i oświetlenie całego parku. Chcielibyśmy również za pośrednictwem muzeum nawiązać współpracę z amerykańskimi miastami.

- Dziękuję za rozmowę

Zreformowana ochrona zdrowia w realiach Warki

Z dniem 1 stycznia 1999 roku z istniejącego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Warce utworzono Samodzielny Publiczny ZOZ, który podpisze kontrakt z Regionalną Kasą Chorych na świadczenie usług z zakresu podstawowego czyli kompetencji lekarza rodzinnego.

Nie ma konieczności zapisywania się do poszczególnych lekarzy w przychodni. Od 1 stycznia 1999 r. pracuje 9 lekarzy, w tym: 2 specjalistów medycyny ogólnej, 2 specjalistów z zakresu interny, 2 lekarzy pediatrów, 1 specjalista medycyny rodzinnej, 1 lekarz ginekolog i 1 lekarz w trakcie specjalizacji.

Przychodnia w Warce czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach: 7-18, w każdą sobotę od 7 do 16. Lekarze są dostępni od 8 do 18, w soboty od 8 do 16 (w tym także na wizyty domowe).

Laboratorium analiz medycznych czynne codziennie w godzinach 7³⁰- 18, podobnie rentgen i fizyoterapia.

Badania EKG i Spirometria wykonywane są od poniedziałku do piątku w godzinach 10³⁰- 15³⁰

Badania USG jamy brzusznej dla pacjentów gminy Warka za skierowaniami od lekarzy z przychodni wykonuje lekarz - radiolog we wtorki i czwartki w godzinach 14-18 w gabinecie

w Ośrodku Kultury, Sportu i Wypoczynku.

Opiekę stomatologiczną sprawuje 3 lekarzy - stomatologów od poniedziałku do piątku w godzinach 8-18 (w zakresie usług zakontraktowanych z Kasą Chorych).

W najbliższym czasie nasza przychodnia będzie dysponowała listą lekarzy specjalistów, którzy zakontraktowali swoje usługi w kasach chorych oraz listą szpitali, w których pacjenci będą leczeni według potrzeb zdrowotnych.

Podstacja Pogotowia Ratunkowego funkcjonuje w Warce na dotychczasowych zasadach.

O kolejnych zmianach w organizacji służby zdrowia w Warce będziemy informować naszych mieszkańców na bieżąco.

dr Lech Żak
Dyrektor Samodzielnego Publicznego
Zakładu Opieki Zdrowotnej
w Warce

Leszcze o Owocobranii Warka'98

Sądzę, że sukces tegorocznego Owocobrania (bo można chyba mówić o sukcesie, skoro w naszym święcie wzięło udział około 900 osób) ma kilka źródeł. Do nich zaliczyłbym interesujące wykłady wybitnych specjalistów (prof. K. Tomala, prof. E. Makosz, dr G. Cieśliński, dr D. Kruczyńska, mgr S. Stobiecki, mgr P. Wajs, mgr A. Kowalczyk, mgr R. Ozimek) z tematyką dotyczącą wybranych i istotnych zarazem problemów sadowniczych. Oto tematy niektórych wystąpień:

- perspektywy zagospodarowania owoców (śliw i czereśni),
- wpływ terminu zbioru, zabiegów agrotechnicznych i warunków przechowywania na jakość owoców,
- dobór odmian do sadów intensywnych,
- znaczenie nawożenia doglebowego i dolistnego, itp.

Materiały seminaryjne wydano drukiem, co powinno przyczynić się do poszerzenia i utrwalenia zdobytej wiedzy.

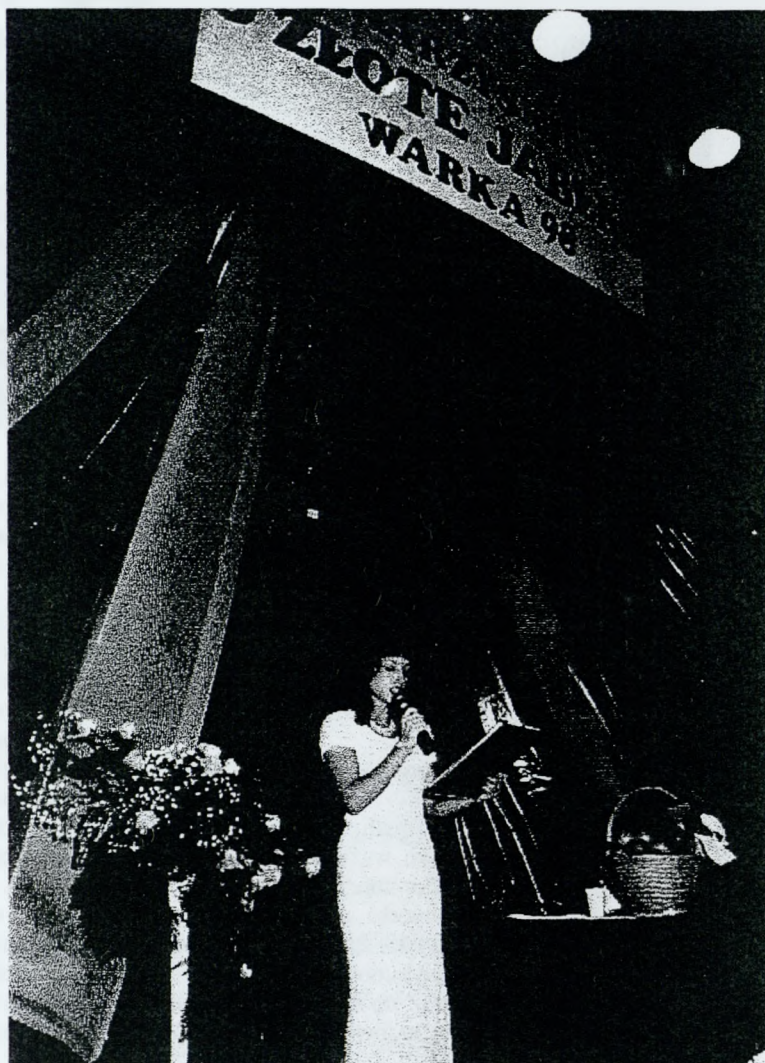
Czynny udział w naszym święcie wzięli pedagodzy i młodzież z Zespołu Szkół Ogrodniczych w Nowej Wsi. Powszechnie uznanie zyskały dwie ekspozycje przygotowane przez ZSO: wystawa *Cztery Pory Roku* i wystawa kwiatowa. Obie ekspozycje przygotowali nauczyciele z Nowej Wsi: E. Wojtera, A. Majewska, G. Wawer z pięknych róż, nieodpłatnie przekazanych przez małżeństwo A. i P. Ziębińskich z Warszawy.

Oczywiście najważniejszym elementem Owocobrania były same owoce, których efektowną aranżację przygotowała A. Lipińska z Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach. Wystawie towarzyszył kiermasz owoców; można było kupić odmiany najwyższej jakości po przystępnej cenie.

Z zainteresowaniem oglądano gustowny ogródek przydomowy, zaprojektowany i wykonany przez firmę "Tedar" z Grójca pod kierunkiem T. Feliksiaka (sądzimy, że będzie on inspiracją dla mieszkańców naszego miasta przed nową edycją konkursu na najpiękniejszy ogród przydomowy, proponowanego przez redakcję Echa Warki).

Wspominając Owocobranie podkreślić należy wagę licznych imprez towarzyszących, a więc: wystawę sprzętu historycznego, starodruków dotyczących ogrodnictwa i sposobów uprawy ziemi oraz występy zespołów artystycznych: zespołu ludowego SGGW "Promni" z Warszawy, zespołu "Obertas" z Szydłowca i dziecięcych zespołów artystycznych z Warki. Największym zainteresowaniem uczestników owocobrania cieszył się Turniej Tańca Towarzyskiego o "Złote Jabłko". Uczestniczyło w nim 137 par tanecznych, które zaprezentowały swoje umiejętności przed jury złożonym z najlepszych sędziów w Polsce.

Sukces tegorocznej imprezy składania nas do przemyślenia sposobów jej uatrakcyjnienia i wzbogacenia - tak, aby na stałe weszła do kalendarza imprez krajowych.

I Turniej Tańca Towarzyskiego otwarty!
Oby stał się początkiem ogólnopolskiej tradycji barwnych,
rozańczonych spotkań.

Turniej Tańca Towarzyskiego - prezentacja par

Trzeci Międzynarodowy Turniej Koszykówki Juniorów "Warka '98"

W terminie 26-30 XII 1998 r. na zlecenie PZKosz, Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Warce zorganizowała i przeprowadziła III Międzynarodowy Turniej Juniorów rozgrywany o Puchar Burmistrza M. i G. Warka. W turnieju wzięły udział reprezentacje: Łotwy, Słowacji, Niemiec, Polski.

Wyniki spotkań:

1. Niemcy - Łotwa	60:75
2. Polska - Słowacja	85:56
3. Słowacja - Niemcy	57:60
4. Polska - Łotwa	85:81
5. Słowacja - Łotwa	43:61
6. Polska - Niemcy	84:72

Kolejność końcowa:

- 1 Polska
- 2 Łotwa
- 3 Niemcy
- 4 Słowacja

Wyróżnieni zawodnicy:

Najlepszy rozgrywający	Grzegorz Kordas (Polska)
Najlepszy zawodnik	Kasparas Cipruss (Łotwa)
Król strzelców	Kasparas Cipruss (Łotwa) 75 pkt.
Król strzelców 3pkt.	Janias Blums (Łotwa) 5 trafień

Drużyny otrzymały puchary i pamiątkowe medale, wręczone podczas uroczystości zakończenia turnieju przez

p. Włodzimierza Dąbrówkę, wiceburmistrza M. i G. Warka. Podczas turnieju juniorów w dniu 28 XII 1998 roku rozegrany został w Warce mecz pomiędzy Warbud Polonia Warszawa a drużyną Alytus z Litwy o puchar Przewodniczącego Rady Miejskiej w Warce. Zwycięstwo w tym spotkaniu odniosła Alytus Litwa 84:70. Puchar wręczył Andrzej Brzeźnicki - Przewodniczący Rady Miejskiej w Warce. Rozgrywane spotkania stały na wysokim poziomie sportowym i cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców Warki.

Andrzej Brzeźnicki

Bezpieczne miasto !

Włodzimierz Bogumił zastępca komendanta Policji dla Echa Warki

a zmieniając kilka-krotnie właściciela stają się nie do odzyskania.

W pierwszej dekadzie grudnia minionego roku zaistniało pobicie ze skutkiem śmiertelnym (pomiędzy ulicami Senatorską a Długą). Powód - jak zwykle - nadużycie alkoholu. Komisariat zgromadził materiał dowodowy kierując sprawę do Prokuratury Rejonowej w Grójcu.

Dla pełnego wyjaśnienia tej ponurej sprawy prosimy o zgłoszenie się świadków zdarzenia do Komisariatu Policji w Warce lub Prokuratury Rejonowej w Grójcu. Zapewniamy

pełną dyskrecję - w ramach praw przysługujących świadkowi incognito.

Swojego rodzaju hobby wareckiej młodzieży jest niszczenie znaków drogowych, reklam, koszy na śmiecie itp. Przoduje tu - niestety - młodzież wareckiego Zespołu Szkół Zawodowych. Zdarza się, że adepci tej szkoły utrwalają zdobyte wiadomości piwem w okolicznych barach, a nadmiar energii wyładowują na tego typu urządzeniach. Przygotowujemy serię wniosków na kolegium orzekające w tego typu sprawach.

Wiadomość z ostatniej chwili: w nocy z 30 na 31 grudnia wybuchł pożar w budynku pawilonu handlowego przy ul. Turystycznej. Spłonął budynek wraz z wyposażeniem sklepu: straty materialne wyceniono na ok. 100 tys. zł. Prawdopodobną przyczyną pożaru było zwarcie instalacji elektrycznej.

Włodzimierz Bogumił

*REKLAMA*OGŁOSZENIA*REKLAMA*

ELMONT

PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUGOWO-HANDLOWE

- * WYKONAWSTWO ELEKTROENERGETYCZNE
- * SPRZEDAŻ ARTYKUŁÓW ELEKTRYCZNYCH
- * INSTALACJE PRZECIWWŁAMANIOWE
- * SERWIS PRZEPŁYWOWYCH PODGRZEWACZY WODY KOSPEL S.A. KOSZALIN

Punkty sprzedaży:

- Nr 1 Warka, ul. Ledóchowskiego 1
tel./fax 667 30 28
- Nr 2 WDH Warka, ul. Warszawska 19
tel. 667 43 85
- Nr 3 Białobrzegi, ul. 11 listopada 25
tel. 13 27 76

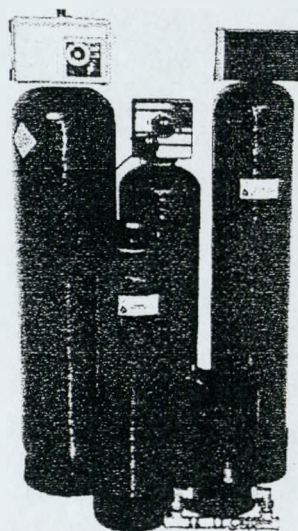
Mirosław Smogur

05-660 Warka
ul. Ledóchowskiego 1

tel./fax (048) 667 30 28
tel. 090 279 422
tel./fax (048) 13 27 76

KLARSAN

SYSTEMY UZDATNIANIA
WODY
DOMOWE I PRZEMYSŁOWE

- FILTRY NARUROWE
- ZMIĘKCZACZE
- AUTOMATYCZNE FILTRY
- ODŻELAZIACZE-ODMANGANIACZE
- AUTOMATYCZNE FILTRY WĘGLOWE
- FILTRY BAKTERIOBÓJCZE
- APARATY ODWRÓCONEJ OSMOZY

Doradztwo techniczne, montaż, serwis
MAREK WOLSKI
GRABÓW N./ PILICĄ
UL. K. PUŁASKIEGO 53

ABY UZYSKAĆ WIĘCEJ
INFORMACJI ZADZWOŃ!

TEL. (048) 662 70 56
KOM. 0 602 130 922

SKLEP MOTORYZACYJNY "KILAKSON"

ul. Myśliwska 1,
05-660 Warka

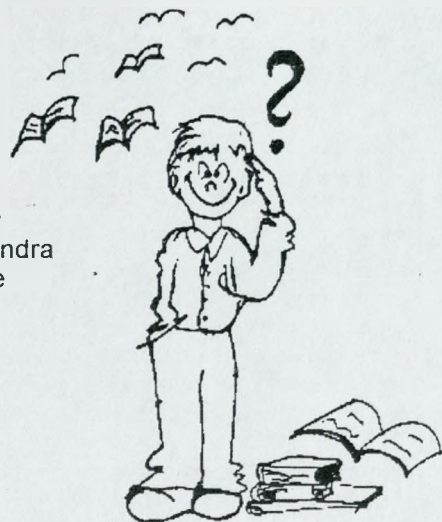
tel. 667-27-82, tel. dom. 667-22-77

SPRZEDAŻ PROMOCYJNA DO MARCA!

KRZYŻÓWKA SZYFR

1	2	8
4	3	9
5	7	6

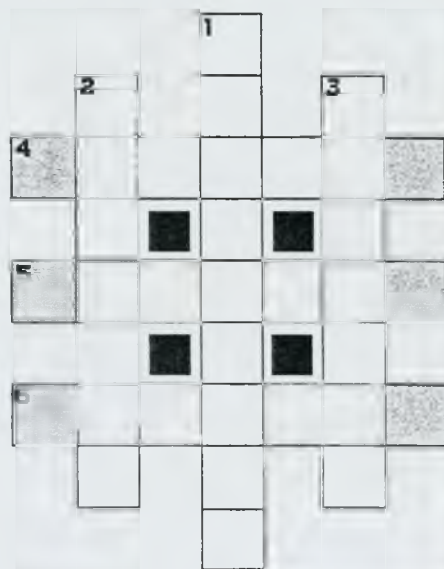
Poziomo:
 1- 05-660 Warka
 4- ... z 1b
 5- wyspa koło Irlandii

Pionowo:
 1- ojciec chrzestny
 2- małeńka Aleksandra
 8- stopień w karate

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Litery uszeregowane od 1 do 9 dadzą rozwiązanie

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM

Poziomo:

- 4- rzemieślnik
- 5- posługiwał się nim Janusz Sidło
- 6- "..... sejmowe" - księdza Skargi

Pionowo:

- 1- drzysz przed nim przekraczając szybkość
- 2- inaczej wydział w ambasadzie
- 3- "ciężar" na ramionach człowieka

Z oznaczonych pól rzędami poziomymi należy odczytać 6-cio literowe rozwiązanie i wpisać je poniżej.

--	--	--	--	--	--

Pomiędzy uczestników konkursu krzyżówki z szyfrem i krzyżówki z hasłem przewidziane są nagrody książkowe

opracował Andrzej Wojakowski

Rozstrzygnięcie konkursu "Świąteczna krzyżówka"

hasło: WESOŁYCH ŚWIĄT

nagrody książkowe wylosowali: Magdalena Maj, Zenona Marczak i Władysław Pączek.

PODZIĘKOWANIE

Tym wszystkim, którzy mi zaufali i na mnie oddali swój głos w wyborach do Rady Powiatu serdecznie dziękuję. Pragnę jednocześnie przekazać im swoje najserdeczniejsze życzenia na nowy rok: dużo sukcesów w pracy zawodowej i szczęścia w życiu osobistym.

Jan Rybarczyk

Swojskie klimaty !

"Wstawaj Zenek, śnieg na dworze..."

to refren popularnej piosenki Andrzeja Rosiewicza, najczęściej powtarzanej w środkach masowego przekazu zimową porą. Tegoroczna jesienna zima dokuczyła wszystkim - charakterystyczne jest zestawienie wypowiedzi prezenterów telewizyjnych. I tak w pierwszym tygodniu przystojny zapowiadacz pogody oznajmił, że tym razem zima nikogo nie zaskoczyła.

Po tygodniu ten sam przystojniak oświadczył, że ilość opadów przeszła wszelkie oczekiwania. Trzeci tydzień przyniósł oświadczenie, że właściwie wszędzie służby miejskie zostały zaskoczone ilością opadów i że stosunkowo najlepiej radzą sobie z nimi ... dozorczy. Okazało się - po raz nie wiem który - że jeden pracowity człowiek mając do dyspozycji starą łopatę i skrzynkę piachu potrafi uporać się z kataklizmem w przeciwieństwie do służb komunalnych dysponujących spychaczami, piaskarkami i innymi cudami

techniki. A więc - "wstawaj Zenek, śnieg na dworze" !

Wraz z końcem roku ciekawą inicjatywę wykazali posłowie, głosząc nad ustawą umożliwiającą pobieranie opłat za abonament telewizyjny, który wliczany będzie do naszego rachunku za energię elektryczną. Moim zdaniem ustawę należałoby poprawić i pobierać opłaty od każdego odbiornika energii elektrycznej, a więc od odkurzacza, lodówki, maszyny do golenia, suszarki do włosów, itp. itd.

A może biorąc przykład ze szpaków i bocianów będziemy się przemieszczać w okresie zimy w ciepłe miejsca naszego globu. Nie trzeba by odśnieżać, sprzątać, zużywać energii elektrycznej a nasi posłowie mieliby wreszcie święty spokój !

Z pozdrowieniami,

Monika Grzęda

Gry i zabawy ludu wareckiego

Do ulubionych zabaw niektórych młodych mieszkańców naszego grodu, obdarzonych szczególnym poczuciem humoru należą zabawy przy użyciu telefonu. Ulubioną porą tej rozrywki jest późny wieczór lub środek nocy. Rozbawiony głos wrywa nas ze snu zadając pytanie: "czy to zoo ?" Zaspany rozmówca często nie kojarzy, że jest to po prostu zabawa i z rozbijającą szczerością odpowiada: "nie, to pomyłka". Telefonujący zadaje więc kolejne pytanie "to dlaczego małpa przy telefonie?". Czasami są to tajemnicze "gluche" telefony.

Ani to dowcipne, ani odkrywcze.

Ulubionym obiektem zabaw są również domofony: rozbawieni młodzieńcy potrafią kilkakrotnie wieczorem bądź w nocy podrywać z łóżka właścicieli tego urządzenia. Pyszna zabawa !

Ostatnio w okresie świątecznym do zestawu "zabawnych" pomysłodawców dołączyli złodzieje lampek

choinkowych. Dotyczy to głównie choinek fundowanych mieszkańcom naszego miasta przez instytucje i urzędy na terenach otwartych.

I tak np. lampki na choince przed Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego znikły (wraz z przewodami) już w 24 godziny po wigilii, która odbyła się 18 grudnia !

Mamy nadzieję, że ich światło oświetlać będzie jasno głupotę sprawcy tego "dowcipu" do końca karnawału.

A.K

Echo Warki redaguje zespół :

Anna Kornatek /redaktor naczelny/, Iwona Stefaniak, Leon Nawrocki, Janusz Kreczmański /redaktor techniczny/, Andrzej Wojakowski, Artur Siębor /Internet/.
Materiał ilustracyjny : z archiwum Muzeum.

Adres redakcji : Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego

**05-660 Warka, ul. K. Pułaskiego 24,
tel./fax (0 48) 667 22 67, tel. 667 24 41.**

Za treść listów i ogłoszeń redakcja nie odpowiada. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania nie zamówionych materiałów i listów.

foto Jerzy Madejski

**Nie ma jak u mamy ... Toro i Sabrina
w czasie drzemki poobiedniej**